

ASEAD 7. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
EJSER 7th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES
10-12 Nisan /April 2021 Kemer - ANTALYA

BİLDİRİLER KİTABI
PROCEEDINGS BOOK

Ressam: Parisa SAHAFIASL

Eserin Adı: Kayıp Vincent

ASEAD 7. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
EJSER 7th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES
10-12 Nisan /April 2021 Kemer - ANTALYA

Sempozyum Onursal Başkanı:

Prof. Dr. Rabiyyat ASLANOVA
Bakü Devlet Üniversitesi

Editör:

Doç. Dr. İrfan TÜRKOĞLU

ISBN

978-625-7624-40-4

ASTANA YAYINLARI

Adres : Gökkuşığı Mahallesi 1195 Sok. No: 2/A Çankaya/ ANKARA

Telefon : 0 312 230 04 85 – 86 - 87

www.astanayayinlari.com

E-mail : astanayayinlari@gmail.com

Bu kitap sempozyumda sunulmuş olan bildirilerin Tam Metinlerini kapsar.

Yazıların yasal ve etik sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak göstermek kaydıyla alıntı yapılabilir.

31 Mayıs 2021

Ankara

ASEAD 7. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU 10-12 Nisan 2021 Kemer ANTALYA

27 Haziran 2018’de yayımlanan Akademik Teşvik Yönetmeliği Madde 7/9 da belirtildiği üzere “*Tebliğlerin sunulduğu etkinliğin uluslararası olarak nitelendirilmesi için en az beş farklı ülkeden konuşmacının katılım sağlaması esastır.*” Bu kapsamda 10-12 Nisan 2021 tarihleri arasında ANTALYA-Kemer’de düzenlemiş olduğumuz ASEAD 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu akademik yükselme kriterini sağlamaktadır.

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZATION COMMITTEE

Prof. Dr. Rabiyyat ASLANOVA Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Dilek BARLAS Koç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Burhan BALTACI Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ferit İZCİ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Necati KAYHAN Karabük Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Erlan BAKİEV American University of Central Asia, Kırgızistan
Doç. Dr. Ferihan POLAT Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gadir BAYRAMLI Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Gulhan ABEDALAZIZ MOH'D JALAL AL TURK Ankara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. H. Burçin HENDEN ŞOLT Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. İrfan TÜRKÖĞLU ASEAD, Türkiye
Doç. Dr. Kürşat KURTULGAN Mersin Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nil Esra DAL Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurdan KUŞAT Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Armağan GÜNEŞ Harran Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aydın ÜNAL Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Burcu GEZER ŞEN Fırat Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÖKDAYI Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa FİDAN Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nurhodja AKBULAEV Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Onur Başar ÖZBOZKURT Tarsus Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Senem ALTAN Doğuş Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yağmur KARA Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye

BİLİM KURULU / SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Giuli ALASANIA University of Georgia, Gürcistan
Prof. Dr. Kemal KARPAT University of Wisconsin, ABD
Prof. Dr. Rifat ŞKRİJELJ University of Sarajevo, Bosna Hersek
Prof. Dr. İrfan MORİNA University of Pristina, Kosova
Prof. Dr. Abdilbaet MAMASIDIKOV Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Prof. Dr. Ali TOMAK Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Burhan BALTACI Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Dilek BARLAS Koç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Emine KOCA Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ertuğ ÖNER Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fedar REHİMOV Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Ferit İZCİ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Georgi GAGANİDZE Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Gürcistan
Prof. Dr. Gülser ÖZTUNALI KAYIR Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hasret Elçin KÜRŞAT ÇOŞKUN Yeditepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İrfan KALAYCI İnönü Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Kamile AKGÜL Haliç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Kakhber KORDZAİA Caucasus International University, Gürcistan
Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ Hitit Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Merdan HEKİMOĞLU Uluslararası Final Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Metin İŞİK Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Muradov Reşad ŞAHBAZOĞLU Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Nasriddin Sadriddinov TALBAKOVİCH Kurgan Tube State University, Tacikistan

**AVRASYA SOSYAL VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (ASEAD)
EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL AND ECONOMIC RESEARCH (EJSER)**

- Prof. Dr. Necati KAYHAN Karabük Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nihat BATMAZ Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Olga Nosova VALENTYNOVNA Kharkiv National University, Ukrayna
Prof. Dr. Rabiyyat ASLANOVA Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Rajabov Rajab KUCHAKOVICH Tajik State University of Commerce, Tacikistan
Prof. Dr. Rovshan ALIYEV Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Sabahat BAYRAK KÖK Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Seçkin GÖNEN Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Simon GELASHVİLİ Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Gürcistan
Prof. Dr. Süphan NASIR İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Svetlana Tyutyunnykova VLADİMİROVNA Kharkiv National University, Ukrayna
Prof. Dr. Tamara Merkulova VYKTOROVNA Kharkiv National University, Ukrayna
Prof. Dr. Teimuraz BERİDZE Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Gürcistan
Prof. Dr. Tofiq ABDÜLHESENİ Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Tologon OMOSHEV Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Prof. Dr. Turgut ÖZKAN Beykent Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. A. Buğra HAMŞIOĞLU Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Adem BAYAR Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Adem PEKER Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ahmet Cem ERKMAN Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ahmet ÜSTÜN Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ainur NOGAYEVA Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Ali CİN Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Aripov Abdugani ABDUHAMİDOVİCH Tajikistan State University, Tacikistan
Doç. Dr. Arzu YİĞİT Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Asiman GULİYEV Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Aslı YENİPAZARLI Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ayfer UZ Trakya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Aykut EKİYOR Gazi Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Barış Tolga EKİNCİ Beykent Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Cırgalbek İSMANOV Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. Davran YOLDAŞEV Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. Elnare SAMEDOVA Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Erlan BAKIEV American University of Central Asia, Kırgızistan
Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN İnönü Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Fariz AHMADOV Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Ferhunde HAYIRSEVER TOPÇU Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ferihan POLAT Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Firdaus NOROV Kurgan Tube State University, Tacikistan
Doç. Dr. Funda ÇONDUR Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gadir BAYRAMLI Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Gaini MUKHANOVA T.Rıskulov Kazak İktisat Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Geray MUSAYEV Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Gulhan ABEDALAZIZ MOH'D JALAL AL TURK Ankara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gulnara RZAYEVA Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Gülhanım ÜNSAL Marmara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. H. Burçin HENDEN ŞOLT Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Hilale CAFEROVA AMEA İdare Etme Sistemleri Enstitüsü, Azerbaycan
Doç. Dr. İrfan TÜRKOĞLU ASEAD, Türkiye
Doç. Dr. Kadir DABBAĞOĞLU Arel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Kemal EROL Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Kurbonov Abdukarim RAKHİMOVİCH Tajik State University of Commerce, Tacikistan
Doç. Dr. Kürşat KURTULGAN Mersin Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mariya KOCHKORBAEVA Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. Mehmet Turgut BERBERCAN Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mihai VODA Dimitrie Cantemir University, Romanya
Doç. Dr. Murat AKKAYA İstanbul Arel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mutahayira MADZHUNOVA Kurgan Tube State University, Tacikistan

VIII

ASEAD 7. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU 10-12 Nisan 2021 Kemer ANTALYA

- Doç. Dr. Natiq QURBANOV Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Necmiye CÖMERTLER Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nil Esra DAL Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurbiye UZ Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurdan KUŞAT Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurgün TOPALLI Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nüsrət QURBANOV Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Onur Başar ÖZBOZKURT Tarsus Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Rahmatullo AMİNOV Kurgan Tube State University, Tacikistan
Doç. Dr. Rovshan ALİYEV Bakü Devlet Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Rustamov Shavkat RAKHİMOVİCH Tajik State University, Tacikistan
Doç. Dr. Saadet GANDİLOVA Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Salih KALAYCI Bursa Teknik Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Samir HAMİDOV Azərbaycan Devlet Diller Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Senem GÜNGÖR Başkent Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Seniha ÜNAY SELÇUK Düzce Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sharifdzhon Tojiboev GAYBULLOEVIÇ Khujand State University, Tacikistan
Doç. Dr. Yeliz MOHAN BURSALI Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Yeliz SELVİ Harran Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Yonca KÖKSAL Koç Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Zekai ÖZTÜRK Gazi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN, Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖZDEMİR Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Armağan GÜNEŞ Harran Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aydın ÜNAL Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Bahar AŞCI Karabük Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Burcu GEZER ŞEN Fırat Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ekrem ÇELİKİZ İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Erdoğan BOZKURT Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gizay DAVER Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYSAL Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Hüsniye AKILLI Nuh Naci Yüksel Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Okan AKKIN Ardahan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÖKDAYI Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Kamil KANIPEK Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC
Dr. Öğr. Üyesi Murat YORULMAZ Yalova Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa FİDAN Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mübeyyen TEPE KÜÇÜKOĞLU Trakya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nuray Hilal TUĞAN Hacıbayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nurhodja AKBULAEV Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Nuri YAZICI Bahçeşehir Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Senem ALTAN Doğu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK Hitit Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yağmur KARA Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Zişan KORKMAZ ÖZCAN Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ekin KAYNAK İLTAR Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Dr. Lazlo MARACZ Universiteit van Amsterdam, Hollanda
Dr. Mark FELSHEIM Milwaukee Area Technical College, USA
Dr. Oktay GULİYEV Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Dr. Zakir ÇOTAEV Manas Üniversitesi, Kırgızistan

İÇİNDEKİLER

BÜYÜK TÜRK DÜNYASININ ŞAİRİ HÜSEYİN CAVİD: ŞİİRLERİNDE VATAN SEVGİSİ VE MANAVİ DEĞERLER Prof. Dr. Rufat Latif Oğlu HUSEYİNZADE	1-10
OĞUZNAME METODOLOJİSİ Doç. Dr. Ekrem Rufatoglu HÜSEYİNZADE	11-15
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNE KIZ KARDEŞLİK OLGUSU İLE DİRENEN DİZİ ÖRNEKLEMİ: DOĞDUĞUN EV KADERİNDİR Dr. Şenay TANRIVERMİŞ	16-22
İKİNCİL SÖZLÜ KÜLTÜR ORTAMINDA GELENEĞİN YENİDEN ÜRETİMİ ÜZERİNE NETNOGRAFIK BİR ÇALIŞMA: FIKRA ve TWEET Ümit OĞUR	23-39
TÜRK PAREMİYOLOJİSİ - TÜRK HALKLARININ KÜLTÜR MİRASI Öğr. Gör. Roza BAKBERGENOVA	40-43
VAN'DA HACI UĞURLAMA VE KARŞILAMA GELENEĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME Ahmet ÖNTÜRK	44-52
MANEVİ EĞİTİMİN ÖNEMLİ BİR UNSURU OLARAK VATANSEVERLİK Prof. Dr. Rufat Latifoğlu HUSEYİNZADE Dr. Doç. Gülaire Hüseyinağa Kızı KERİMOVA	53-55
KIRMIZI HAP VE SINIRLARI: KIRMIZI HAP (THE RED PILL) TEORİSİ BİR ELEŞTİREL TEORİ OLABİLİR Mİ? Öğr. Gör. Atilla AKALIN	56-71
ARİSTOTELES'İN MÜLKİYET ANLAYIŞI Can BİRVAR	72-83
LUCRETİUS'UN RUH KURAMI Oğuzhan UYAR	84-95
GEÇ DÖNEM STOA'SINDA DOĞAYA UYGUNLUK İLKESİ Sedat ÇAPKIN	96-101
HOW TO CARVE EMOTIONS AT THEIR JOINTS Kardelen KÜÇÜK Nazım KEVEN	102-114
SOSYAL MEDYADA MİZANTROPİSTLER: TWİTTER ÖRNEĞİ Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ Hatice SOYGAN	115-133
ROMAN AİLESİNDE YAŞLI KADIN OTORİTESİ Dr. Fatma İlknur AKGÜL	134-144
PANDEMİ SÜRECİNDE LİSE GENÇLİĞİNİN (Z KUŞAĞININ) ALIŞKANLIKLARININ SOSYOLOJİK ANALİZİ (KAYSERİ ÖRNEĞİ) Nergiz ZÜLFİKAR Doç. Dr. Ahmet Burak KAHRAMAN	145-158
TEMETTÜAT DEFTERLERİNE GÖRE SOSYO-EKONOMİK BİR KARŞILAŞTIRMA (ŞUMNU KAZASI KÖSELER KÖYÜ VE KÖSEBAZİRGÂN KÖYÜ ÖRNEĞİ) 1844-1845 Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DURDU	159-184
ZHANSHA DOSMUKHAMEDOV AND HIS ATTITUDE OF SOVIET POWER Prof. Dr. Rysbekov Tuyakbay ZEITOVICH Prof. Dr. Shintimirova Bayan GABBASOVNA	185-192

THE CONTRIBUTION OF THE AMERICAN RESEARCHER EDWARD ALLWORTH TO THE STUDY OF THE HISTORY OF TURKESTAN IN THE TWENTIETH CENTURY Diera Abdurashidovna TASHKENBAYEVA	193-198
DİJİTAL OKURYAZARLIK İLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ÇALIŞMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ Dr. Öğr. Üyesi Nesrin HARK SÖYLEMEZ	199-212
ÖĞRETMENLERİN POZİTİF PSİKOLOJİK SERMAYE DÜZEYLERİ İLE ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ Zeynep Elvan ERDOĞAN Prof. Dr. Ali TAŞ	213-238
EĞİTİMDE MERHAMET ODAKLI YÖNETİM YAKLAŞIMI Özlem SARIAYDIN	239-245
ABD DÜNYA TARİHİ DERS KİTABININ RESİM-METİN İLİŞKİSİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: II. DÜNYA SAVAŞI ÖRNEĞİ Dr. Osman AKHAN	246-262
MUTLULUK ÜZERİNE Doç. Dr. Mikail SÖYLEMEZ	263-274
KAPSAYICI ÖĞRENMEYE İLİŞKİN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ Dr. Dilek KIRNIK	275-282
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN OSMANLI PADİŞAHLARININ UNVANLARINI BİLME DURUMLARI Dr. Öğr. Üyesi Şenol Mail PALA	283-296
EĞİTİM SİSTEMİNDE İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞİM DÜZEYİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ Ramazan ÖZKUL	297-306
UZAKTAN EĞİTİM DÖNEMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ Ramazan ÖZKUL Oktay DÖNÜK	307-312
ORFF YAKLAŞIMININ DERS PLANI HAZIRLAMADA ETKİNLİKLER BÖLÜMÜNDE KULLANILMASI Dr. Öğr. Üyesi Ayşen ARSLAN	313-330
MİNYATÜRLERDEKİ ÇALGILARIN GÜNÜMÜZE YANSIMASI Dr. Öğr. Üyesi Ayşen ARSLAN	331-342
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA MÜZİK ÖĞRETİM YÖNTEM VE YAKLAŞIMLARININ KULLANIMINA YÖNELİK BİR İNCELEME Dr. Arş. Gör. Ferhat ÇELİKOĞLU Dr. Öğr. Üyesi Emrah LEHİMLER	343-358
ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYESİ OLARAK KAMU TÜZEL KİŞİLERİ Prof. Dr. Mustafa AVCI Arş. Gör. Gökhan GÜNCAN	359-365
THE ISSUE OF EDUCATION OF SECOND-GENERATION TURKISH STUDENTS IN GERMANY Res. Ast. Nur Seda TEMUR	366-375
GAZİANTEP VALİSİ ALİ ÂKİF İYİDOĞAN'IN GAZİANTEP ŞEHRİNDEKİ FAALİYETLERİ (1932-1935) Doç. Dr. Cengiz ŞAVKILI Ayşe KOCA	376-389
KAMU MALİ YÖNETİMİNDE ÜST YÖNETİCİLERİN KAMU ZARARI KARŞISINDA MALİ SORUMLULUĞU VE DERUHTE-İ MESULİYET Dr. Mehmet AKSOY	390-418

KAMUDA İNSAN KAYNAKLARININ EĞİTİMİ VE GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: SERHAT KALKINMA AJANSI ÖRNEĞİ Cihan ARSLAN Dr. Öğr. Üyesi Nazlı NALCI ARIBAŞ	419-430
ÇALIŞAN MOTİVASYON ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: KKTC POLİS GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ Dr. Burhan ÇAPAN Hasan DEMEZ	431-451
BİST 100 ŞİRKETLERİNİN MİSYON, VİZYON VE DEĞER BEYANLARINDA ‘İNOVASYON’ KAVRAMININ VARLIĞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Dr. Nilgün AÇIKALIN	452-465
COVID-19 SONRASI TÜRKİYE’DEKİ YİYECEK İÇECEK İŞLETMELERİNDE ALINAN ÖNLEMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ Özgür KIZILDEMİR Gülşah AYTAÇ	466-474
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ OSMANLI İMPARATORLUĞU İLE FRANSA ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER Dr. Öğr. Üyesi Damla AYOĞLU DUMAN	475-484
TÜRKİYE’DE PERSONEL GÜÇLENDİRME ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ Arş. Gör. Dr. Oğuz DEMİREL Öğr. Gör. Önder ULU	485-497
İŞLETME BİRLEŞMELERİ VE TFRS 3 ÇERÇEVESİNDE MUHASEBE UYGULAMALARI: TEKSTİL SEKTÖRÜNDE BİR BİRLEŞME ÖRNEĞİ Dr. Öğr. Üyesi Yusuf KAYA Dr. Öğr. Üyesi Mehmet UTKU	498-507
COVID-19 SALGINININ PAYLAŞIM EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: KAVRAMSAL BİR İNCELEME Fatih DENİZDOLDURAN Doç. Dr. Hatice Seçil FETTAHLIOĞLU	508-522
TÜRKİYE’DE YAPILAN TOKSİK LİDERLİK ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ Öğr. Gör. Dr. Ayşe Nihan ARIBAŞ	523-529
HAVA YOLU HİZMET KALİTESİ BİLEŞENLERİ İLE YOLCU SADAKATI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN ANALİZİ Şaheste GÜNAY Esin SADIKOĞLU	530-543
PANDEMİ VE EKONOMİK KRİZİN ÇALIŞAN KADINLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ Güldal EREŞ	544-557
GİRİŞİMCİLİK SÜRECİNDE SOSYAL AĞ İLİŞKİLERİNİN EVRİMİ Dr. Ali Rıza KÖKER	558-575
2004-2020 DÖNEMİ AVRUPA BİRLİĞİ İLERLEME RAPORLARINDA TÜRK TARIMI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYSUĞ	576-585
PANDEMİ SÜRECİNİN TARIMSAL ÜRÜNLERİN DIŞ TİCARETİ ÜZERİNE MUHTEMEL ETKİLERİ İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYSUĞ	586-592
ECONOMIC COOPERATION WITHIN THE FRAMEWORK OF CHINA’S “ONE BELT, ONE ROAD” INITIATIVE AND TURKEY’S “MIDDLE CORRIDOR” Tao JINGHONG	593-599
SMART TECHNOLOGY ADOPTION AS A COMPONENT OF INDUSTRY 4.0 IN THE BANKING INDUSTRY IN NIGERIA: A NEW WAY TO ATTRACT CUSTOMERS AND GAIN COMPETITIVE ADVANTAGE Umma Daura Sa’id GARBA	600-615
İÇ GÜVENLİKTE YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA BİR KOLLUK OLARAK ÖZEL GÜVENLİK Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARAS	616-630

TÜRKİYE'DE TÜKETİCİLERİN ENFLASYON ALGISI VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME Dr. Tuncay MORALI Özer COŞKUN	631-650
GRAF TEORİ VE MATRİS YAKLAŞIMI İLE DEPO RAF SİSTEMİ BELİRLEME: SERAMİK SAĞLIK GEREÇLERİ FİRMASI ÖRNEĞİ Sema KOŞAR SÜRÜL Prof. Dr. Süleyman DÜNDAR	651-660
PANDEMİ DÖNEMİ MARKA İLETİŞİMİNDE YENİ TÜKETİCİ VE İLETİŞİM GERÇEKLERİ: ÖRNEK VAKA İNCELEMESİ Ecemnur DELİBALTA	661-672
ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KONUSUNDA ÇKKV YÖNTEMLERİNİN KULLANIMI: LİTERATÜR İNCELEMESİ Ayşen GEZİCİ ARSLANHAN Dr. Öğr. Üyesi Buket ÖZOĞLU	673-686
PRATİK-RASYONELLİK ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yavuz ÇAMLI	687-701
NEVŞEHİR VE MENDOZA'NIN ŞARAP FESTİVALERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI Vildan BALBAY Doç. Dr. Gülay BULGAN	702-717
TARIMSAL PAZARLAMADA TARIM TURİZMİNİN (AGRITOURISM) YERİ Dr. Savaş YILDIZ	718-737
AFET LOJİSTİĞİ SÜREÇLERİ AÇISINDAN TÜRKİYE'DE COVID-19 SALGINININ İNCELENMESİ Dr. Savaş YILDIZ	738-752
VANİ MEHMED EFENDİ VE TARİH ANLAYIŞI (Ö.1096/1685) Öğr. Gör. Dr. Kadir ERBİL	753-768
TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM VE SOSYALLEŞME ARACI OLARAK SANAL DÜNYA Dr. Cüveyriye İLTUŞ	769-778
YABANCI VE TÜRK MENŞEİLİ E-TİCARET SİTELERİNİN ERİŞİLEBİLİRLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	779-787
SOSYAL MEDYADA SAHTE HABER PAYLAŞIMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME Dr. Öğr. Üyesi Berk ÇAYCI	788-802
KURUMSAL İLETİŞİM SÜRECİ VE İTİBAR YÖNETİMİNDE DEĞİŞEN İLETİŞİM ŞEKİLLERİ: SOSYAL MEDYA KULLANIMLARI İlke AKMAN	803-818
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE KRİZ İLETİŞİMİ: PEGASUS HAVA YOLLARI ÖRNEĞİ Alpaslan ÇELEBİ	819-833
YILDIZ FUTBOLCU TRANSFERİ SÜRECİNDE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ SPOR KULÜPLERİNİN KURUMSAL İTİBARINA ETKİSİ: MESUT ÖZİL ÖRNEĞİ Hasan DÖNMEZ	834-849
DEĞİŞEN İLETİŞİM ORTAMINDA ESKİMEYEN DEDİKODU MEDYASI: İTİRAF SAYFALARI Asena DEMİRCİ	850-863
İTİBAR YÖNETİMİNDE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ TURİZM SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ Merve GEZEN	864-879
COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE SOSYAL MEDYA KULLANIMINDA KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK: PROCTER&GAMBLE ÖRNEĞİ Sema YILDIRIM	880-902

SOSYAL MEDYA PLATFORMLARININ KAMUSAL TARTIŞMALARDAKİ ROLÜ: FİLTRE BALONU VE YANKI ODASI
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Elif ÇAYCI 903-911

ELİMİZİN ALTINDAKİ YENİ MEDYA SANATI ve GRAFİK TASARIM İLE İLİŞKİSİ
Öğr. Gör. Dr. Fatma TOKGÖZ GÜN 912-918

SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ VE GRAFİK TASARIM İLE İLİŞKİSİ: WWF (DÜNYA DOĞAL YAŞAMI KORUMA
VAKFI) ÖRNEĞİ
Öğr. Gör. Dr. Fatma TOKGÖZ GÜN 919-926

ASEAD 7. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
EJSER 7th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES
10-12 Nisan/April 2021 Kemer - Antalya

**İÇ GÜVENLİKTE YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA BİR KOLLUK OLARAK ÖZEL
GÜVENLİK**

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARAS*

ÖZET

Türkiye’de özel güvenliğin bir “kolluk” olarak tanınmasının hukukî şartları mevcuttur. Bu tanıma iç güvenlik hizmetlerinin yönetim esasları çerçevesinde daha etkili ve daha verimli biçimde sunulabilmesi için önemli katkılar sağlayabilir. Toplumdaki özel güvenlik algısı da bu tanımın sağlayabileceği fırsatlar sayesinde olumlu yönde gelişebilir. Ancak bu tanımın önünde bazı engeller bulunmaktadır. Kamu güvenliğinin sağlanması uğrunda kullanılan şiddet araçlarını tekelinde bulunduran devletin özel güvenlik üzerinden eleştirilmesine yol açabilmesi ihtimalinin kamu otoritesinde yarattığı kaygı bu tanıma ilişkin engellerden biri olabilir. Oysa devlet özel güvenliği tanıdığında, sahip olduğu meşru şiddet tekelini onlarla paylaşmış olmamaktadır. Devletin egemenlik yetkileri çerçevesinde faaliyet gösterebilen o aktörler faaliyetlerini devletin verdiği iznin sınırları dâhilinde sürdürebilirler. Serbest piyasa ekonomisinin getirdiği rekabet koşullarında piyasa aktörlerinin bazı davranışlarının özel güvenlikten sorumlu kamu otoritesi tarafından “sorunlu” olarak görülmesi ise bu tanımın önündeki başka bir engel olabilir. Ancak bu sorunun varlığını gerekçe göstererek statükocu yaklaşımlar sergilemek özel güvenlik hizmetleri sayesinde sağlanabilecek faydaların kazanılamamasına sebep olabilir. Elbette kamu otoritesinin çekincelerinin haklı çekinceler olabileceği gerçeği göz ardı edilemez. Ancak 2004 yılında 5188 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra sektörde gerçekleşen gelişmeler, oldukça dinamik bir yapıya sahip olduğunu kanıtlayan sektörün üretebileceği yararın dikkate alınmasını haklı kılmaktadır. Bu durumda başka bir olasılık olarak özel güvenlikteki mevcut çoklu yapının kolluk meselesini sorunsallaştırmakta olduğu düşünülebilir. Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde özel güvenliğin bir kolluk olarak tanınmasının olanakları sistemin hâlihazırda sahip olduğu üçlü yapı da dikkate alınmak suretiyle incelenmektedir. Bu incelemenin amacı, özel güvenlik hizmetlerinin yıllar sonra da mevcut anlayışlar çerçevesinde sunulmasının Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin iç güvenlik hizmetleri temelinde meşruiyet sorgulamalarına maruz kalmasına sebep olabileceğine dair değerlendirmelerdir. Nitekim içinde bulunulan döneme bağlı olarak değişebilen güvenlik ihtiyaçlarının çağın gerektirdiği kamu yönetimi anlayışları çerçevesinde sunulan hizmetlerle karşılanabilmesi devletlerin temel sorumluluklarındandır. Özel güvenliğin “kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki hizmetler” olarak ilân edilmiş olması bu meseleyi önemli hale getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: İç güvenlik, Yönetişim, Kolluk, Özel güvenlik, Meşruiyet

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, huseyinaras06@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8117-6574

THE PRIVATE SECURITY AS LAW ENFORCEMENT IN CONTEXT OF GOVERNANCE IN HOMELAND SECURITY

ABSTRACT

In Turkey, there are legal requirements to recognition the private security as “law enforcement”. This recognition can make important contributions to the provision of homeland security services in a more effective and more efficient manner within the framework of governance principles. Private security perception in the society can also develop positively thanks to the opportunities that this recognition can provide. However, there are some obstacles to this recognition. The concern created by the public authority about the possibility of criticizing the state, which monopolizes the means of violence used for the sake of maintaining public security, over private security may be one of the obstacles to this recognition. However, when the state recognizes private security, it does not share its legitimate monopoly of violence with them. Those actors who can operate within the framework of the sovereign powers of the state can continue their activities within the limits of the state's permission. Another obstacle to this recognition may be that some behaviors of market actors are seen as “problematic” by the public authority responsible for private security in the conditions of competition brought about by the free market economy. However, showing the existence of this problem as a justification of the status quo approach may cause the benefits that can be provided by private security services not to be gained. Of course, the fact that the reservations of the public authority may be justified cannot be ignored. However, the developments in the sector after the enactment of the Law No. 5188 in 2004, proving that it has a very dynamic structure, justifies the consideration of the benefit that the sector can produce. In this case, it may be thought that the existing multiple structure in private security problematizes the law enforcement issue as another possibility. In this study the possibilities of recognition as a law enforcement, private security in the State of the Republic of Turkey is examined by taking into account the tripartite structure that already have on the system. The purpose of this investigation, after years of private security services in accordance with current insights presented in the State of the Republic of Turkey's homeland security services are assessment that there may be reason to question the legitimacy of exposure to base. As a matter of fact, it is one of the basic responsibilities of states to meet the security needs, which may change depending on the period, with the services provided within the framework of the public administration understanding required by the age. The fact that private security has been declared as “services complementary to public security” makes this issue important.

Keywords: Homeland security, Governance, Law enforcement, Private security, Legitimacy

GİRİŞ

Kolluk kavramı devletlerin bir coğrafya üzerindeki egemenlikleri ile ilişkilidir. Belirli bir coğrafya üzerinde egemenlik haklarına sahip olan devletler iç güvenlik hizmetleri gereğince kamu güvenliğini sağlamak için kolluk tekeli oluşturmayı ve onu muhafaza etmeyi isteyebilirler. Bu haklı ve kabul edilebilir bir kamu yönetimi yaklaşımıdır. Zira kamu güvenliğinin kimi zaman zora başvurularak ve güç kullanılarak başarılabilen bir hedef olması, bu konuda kamu otoritesinin “tek yetkili” olmasını önemli ve gerekli hale getirmektedir. Bu nedendir ki, egemen devletler sınırları dâhilinde kamu güvenliğini tesis edip sürdürebilmek için sunmak zorunda oldukları iç güvenlik hizmetlerinde “genel” sıfatını kullanarak yapılandırdıkları ve adına kolluk dedikleri güvenlik birimlerini kullanırlar.

Kavramdaki bu “genel” sıfatı devletin ülkesel sınırlarıyla ilişkilidir ve ülkesel sınırlar içerisinde kamu güvenliğinin sağlanması konusunda yetkili tek otorite olmayı ifade eder. “Genel kolluk” kavramıyla tanımlanan ve çeşitli gerekçelerle farklı kurumlar bünyesinde teşkilatlandırılabilen çeşitli güvenlik birimleri, yetkili otorite olmanın verdiği gücü kullanarak kamu güvenliğini sağlamaya çalışırlar.

Ancak kamu güvenliğinin sağlanmasında sadece “genel kolluk” adı verilen kolluk birimleri kullanılmaz. Genel kolluk birimlerine yardımcı olan başka güvenlik birimleri de vardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti özelinde incelendiğinde, Emniyet Teşkilat Kanunu ile Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nde “hususî zabıta (özel kolluk)” kavramıyla adlandırılmış olan başka kolluk birimleri de kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla kullanılabilirler.

3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu’nun üçüncü maddesinde “*Genel kolluk haricinde kalan ve özel kanunlarına göre kuruluş o kanunların kendilerine verdiği görevleri yerine getiren kolluk kuvvetleri*” biçiminde tanımlanmış olsa da, “özel kolluk” adıyla yapılmış olan kavramlaştırmanın kapsamı özel kolluk birimleri özelinde tespit edilmemiştir. Aynı yaklaşım 21.01.2017 tarihli ve 29995 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nde de mevcuttur. Bu yönetmelikte ise “özel kolluk”, “*Devlet ve yetkili diğer kamu tüzel kişilerin, özel kanunlar çerçevesinde kuruluş teşkilatlandırılan, kendi görev alanında güvenliği sağlamak amacı taşıyan ve jandarma, sahil güvenlik ve polis dışındaki kolluk birimleri*” olarak tanımlanmış, ancak yine özel kolluk birimleri özelinde bir tespit bulunmamıştır. Kanun yapıcının bu yaklaşımı sorunlu değildir. Zira özel kolluk birimlerinin hangileri olduğundan bu kanun ve yönetmelikte bahsedilmiş olsaydı, kolluk yapılanmasında sonraki zamanlarda gerçekleştirilebilecek düzenlemeler gereğince oluşturulabilecek olan her yeni güvenlik biriminin (aslında özel kolluğun) adını bu kanun ve yönetmeliğe dâhil etmek için mevzuat değişiklikleri yapmak gerekirdi.¹ Bu nedendir ki Türk idarî teşkilatlanması içerisindeki kolluk yapılanmasında özellikle “özel kolluk” sınıfında yer aldığı düşünülen güvenlik birimleri hakkında üzerinde mutabık kalınabilen bir sınıflandırma yoktur. Bazı sınıflandırmalar bazı araştırmacılar nazarında daha çok kabul görse de, yine de tartışmaları sona erdirecek bir sınıflandırmanın varlığından söz etmek olanaklı değildir.

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun hükümleri çerçevesinde sunulan güvenlik hizmetlerinin bu sınıflandırmadaki yeri konusunda da öteden beri farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Özel güvenlik birimleri kimi araştırmacılar tarafından “özel kolluk” olarak değerlendirilirken, bu güvenlik birimleri kimi araştırmacılar tarafından bu sınıfta kabul edilmemektedir.

¹ 17.12.1983 tarih ve 18254 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin 3.maddesinde yapılmış olan “özel kolluk” tanımında, hangi kolluk birimlerinin özel kolluk birimi olduğuna işaret etmek için parantez içerisinde “*gümrük, orman, belediye zabıtası, köy korucusu vb.*” yazılmıştı. Bu suretle özel kolluk birimleri örneklendirilmişti. Bu yönetmeliği yürürlükten kaldıran ve 21.01.2017 tarih ve 29995 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren yeni Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nde “özel kolluk” kavramı yeniden tanımlanmıştır. Ancak bu tanımda, önceki yönetmelikte olduğundan farklı olarak, özel kolluk birimleri örneklendirilmemiştir.

Bireysel olarak genel kolluk mensupları da bu değerlendirmelerin her iki kanadında yer alabilmektedir. Olumsuz değerlendirmeler bu güvenlik birimlerinin aktörlerinin kendilerine dair olumsuz algılar geliştirmelerine ve motivasyon kayıpları yaşamalarına sebep olabilmesi nedeniyle önemlidir. Sektörel gelişime zararlar verebilen bu olumsuz değerlendirmelerin önüne geçilmesine katkı sağlayabilecek çalışmalara, özel güvenlik sektörünün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ndeki siyasal, toplumsal, ekonomik vb. yaşam için taşıdığı önemler gerekçesiyle ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye'deki özel güvenlik birimlerine ilişkin değerlendirmelerdeki ve kabullerdeki farklılıklar hem hukukî hem de yönetsel temelde önemli bir sorun olarak görülmelidir. Çünkü bu güvenlik birimleri kolluk olarak kabul görmediklerinde kendilerine yönelik olumsuz bireysel, toplumsal ve kurumsal algılar nedeniyle motivasyon kayıpları yaşayabilmektedir. Kolluk olarak kabul edilmenin bu güvenlik birimlerine yükleyeceği sorumluluklar nedeniyle sağlanabilecek kamusal fayda da belki bu nedenle elde edilememektedir. Diğer taraftan özel güvenlik birimlerinin kolluk statüsüne sahip olmadığına ilişkin yargılar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin özel güvenlik üzerinden, meşru şiddet kullanma hakkının salt devlet tekelinde olabileceği eleştirisi üzerinden, meşruiyet sorgulamalarına maruz kalmasına da yol açabilmektedir. Başka bir ifadeyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti kolluk olarak bile kabul edilmeyen bir güvenlik birimine aslında sadece kendisi tarafından kullanılabilir olan şiddet kullanma hakkını tanımakla eleştirilmektedir. Bu nedenle Türkiye için siyasal, toplumsal, ekonomik vb. bakımdan önemli değerler taşıyan özel güvenlik birimlerinin gerçekte var olan hukukî statüsünün kamu otoritesi tarafından resmî yollarla ilân edilmesinin sağlayabileceği yararları odaklanmak giderek daha önemli hale gelmektedir. Zira iç güvenlik birimlerinin daha fazla iş birliği ve daha fazla etkileşim içinde olarak iç güvenlik hizmetleri sunmaları, güncel söylemle ifade edilecek olursa “yönetişim” esasları çerçevesinde görev yapmaları kamu düzeninin tesis edilebilmesinin temel gerekliliği haline gelmiştir.

Bu çalışma, öncelikle, 5188 sayılı kanun hükümleri çerçevesinde güvenlik hizmetleri sunan özel güvenlik birimlerinin gerek kamu otoritesi mensupları gerekse araştırmacılar tarafından “özel kolluk” olarak kabul edilmesinin önündeki olası iki engeli, kabul edilebilir nitelikteki gerekçelere dayanıp dayanmadıklarına ilişkin değerlendirmeler yapmak amacıyla, incelemektedir. Olası engellerden biri, kamu otoritesinin, devletin sahip olduğu meşru şiddet tekelinin özel hukuk kişileriyle paylaşıldığına ilişkin eleştirilerin devletin meşruiyetine verebileceği zarara ilişkin kaygısıdır. Olası bir başka engel ise piyasa mekanizması gereğince işletilen özel güvenlik birimlerinin kamu güvenliğini sağlama-kâr elde etme ikilemine düşebilmesinin kamu yararı ile bağdaşmayan sonuçlara sebep olarak devletin meşruiyetine zarar verebileceği konusundaki kamu otoritesi kaygısıdır. Çalışmada bu iki olası kaygı incelenmekte ve kamu otoritesinin bu kaygılarında mutlak haklılık bulunmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'de özel güvenlikteki mevcut çoklu yapının özel güvenliğin bir “özel kolluk” olarak kabul görmesinin önünde ne tür bir engel yaratmakta olabileceği ise bu iki olası kaygının temelsizliği ortaya koyulduktan sonra tartışılmaktadır. Nihayetinde çalışmada özel güvenliğin ilgili mevzuatta ifadesini bulan bağlamda bir “özel kolluk” olduğu savunulmakta ve bu kolluğun iç güvenlik hizmetlerinin yönetişim esasları çerçevesinde daha etkili ve verimli şekilde sunulabilmesi için ortaya koyduğu fırsatlardan yararlanılması gerektiğine dikkat çekilmeye çalışılmaktadır.

Özel güvenlik birimlerinin hukukî zemindeki yerlerini tespit etmek, bu sayede toplumdaki görece olumsuz özel güvenlik algısını ortadan kaldırmaya katkıda bulunmak ve iç güvenlikte yönetişime dikkat çekerek özel güvenlik hizmetlerinden iç güvenlik hizmetlerinde daha fazla yararlanılmasına yönelik çalışmalar için farkındalık yaratmak bu çalışmanın en temel amaçlarıdır. Bu bağlamda çalışmanın hem hukukî anlamda hem de yönetsel anlamda bir yarar hedeflediği ifade edilebilir. Çünkü kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette sunulan ve iç güvenlik hizmetlerinde önemli işlevleri yerine getiren özel güvenlik hizmetleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin güvenlik hizmetleri temelinde hem hâlihazırdaki hem de gelecekteki meşruiyeti açısından önem taşımaktadır. Özel güvenliğin “iç güvenlikte yönetim” stratejisi çerçevesinde kamu güvenliğinin sağlanmasına daha fazla katkı sunmasını temin edebilmek ise mümkündür.

1. KOLLUK KAVRAMI VE İÇ GÜVENLİKTE YÖNETİŞİM

Kamu düzenini sağlamaya yönelik kamu hizmeti faaliyetine “kolluk” denir. Bu tanımdaki kamu düzeni kavramı, kamu güvenliği kavramını içerir ve genel kolluğun asıl faaliyetlerinden birini belirler (Gözler ve Kaplan, 2018: 284-289). Türkiye’de polis, jandarma ve sahil güvenlik, kolluk yapılanması içerisinde “genel kolluk” olarak adlandırılmış olan kolluk birimleridir. Bu kolluk birimleri ülke genelinde kanunlarla belirlenmiş olan sorumluluk alanlarında kamu düzeni için kamu güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. İlgili mevzuatta genel kolluk birimlerine yardımcı olmakla görevlendirilen “özel kolluk”tan da söz edilmektedir.

Özay (2017: 727), özel kolluğu, toplum düzeninin genel kolluktan farklı birim, personel ve usuller kullanılarak sağlanması için özel yasal düzenlemelerle gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre toplumda düzensizlikler meydana gelmesini önleyerek güvenliği sağlamak amacıyla faaliyette bulunan ve yasal düzenlemelerle oluşturulan her birim kolluk birimi, bu birimlerde yasal olarak görevlendirilmiş olarak güvenlik hizmetleri sunan her güvenlik görevlisi ise kolluk personelidir. Bu minvalde sorumluluk alanlarında yetkileri dâhilinde görevler icra ederek güvenliği sağlayan kişilerin “özel kolluk” unvanıyla görev yapan kolluk personeli oldukları söylenebilir.

Kolluk kavramının daha iyi anlaşılması için “genel kolluk” kavramındaki “genel” kelimesi ile “özel kolluk” kavramındaki “özel” kelimesinin açıklanması yararlı olabilir. Kolluk kavramı, daha önce de ifade edildiği üzere, egemenlik kavramı ile ilgili bir kavram olduğundan “genel” kelimesiyle birlikte kullanıldığında anlam ifade eder. Başka bir ifadeyle “genel” kelimesi egemen olunan ülkesel sınırların tamamını (genelini) ifade etmek için kullanılır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin idari yapılanması içinde polis, jandarma ve sahil güvenlik birimleri, buna göre, ülke genelinde kendileri için belirlenmiş coğrafyalarda (egemenliğin belirleyicisi olan sınırlar dâhilinde) kamu güvenliğini sağlamakla görevlidir. “Özel” kelimesi ise bir alanı çeşitli özellikleri (faaliyetin konusu, niteliği, amacı vb.) nedeniyle çevresinden ve diğerlerinden ayıran, bir alanda sunulacak güvenlik hizmetini çeşitli bakımlardan diğerlerinden farklılaştıran, bir alanda sunulacak güvenlik hizmetlerinde görev yapacak olan kişilerin özgün amaçlara, hedeflere, bilgilere, becerilere vb. sahip olmasının gereğine içkin olan bir kelimedir.

“Özel” kelimesinin bu anlamı İngilizcedeki “special” kelimesine karşılık gelmektedir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilgili mevzuatında bulunan “özel kolluk” kavramı tam olarak bu anlamı (İngilizcedeki “special” kelimesine karşılık gelen anlamı) taşımakta olan bir kavramlaştırma değildir. Bu bağlamda, Emniyet Teşkilat Kanunu’nda ve Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nde adları anılmamış olsa da münhasır kanunlarla kurulmuş olan ve sınırları belirli (özel olarak tespit edilmiş) alanlarda sundukları güvenlik hizmetleri sayesinde kamu güvenliğini tamamlayan (genel kolluğa yardımcı olan) tüm güvenlik birimlerinin “özel kolluk” olduğu söylenebilir.

Özel kolluğa ihtiyaç duyulmuş olmasının bazı nedenleri vardır. Genel kolluğun özel kolluk birimlerinin görev yaptığı yerlerde görev yapmak üzere yapılandırılması çeşitli yönlerden ekonomik değildir. Genel kolluğun yükünü hafifletmek adına, ihtiyaç duyulan özel kolluk birimlerinden faydalanılması ise kamu yönetiminde rasyonel bir yaklaşımdır. Bu halde, kamu güvenliğinin bir bütün olduğu gerçeğini dikkate alarak, tüm kolluk birimlerinin yönetim esasları çerçevesinde iş birlikleri içerisinde güvenlik hizmetleri sunmaları,² iç güvenlik hizmetlerinin öncelikli stratejilerinden biri olmalıdır.

Modern yönetim teknikleriyle ilişkilendirilen “yönetişim” yaklaşımının kamu yönetiminde uygulanabilirliği tartışmalı bir konudur.³ Bunun bilinciyle ve aynı kaygının hissedilmesiyle, bu çalışmada, yönetişim yaklaşımı gereğince savunulan tüm araçların kullanılmasının bir gereklilik olduğu savunulmamakta, ancak sonuca götürebilecek nitelikte “iş birlikleri” yapılmasının önemli olduğu iddia edilmektedir. Nitekim özel güvenlik, özünde, bu tür bir iş birliğine duyulan ihtiyacın ürünüdür. Bu aşamadan itibaren, genel kolluğun özel güvenlik üzerindeki vesayetçi anlayışını kabul edilebilir sınırlar içerisinde tutmak ve kendisine verilen sorumlulukların etkisiyle özel güvenliğin kendisini daha fazla kurumsallaştırmasının imkânlarını oluşturmak genel kolluk – özel güvenlik yönetişiminin (iç güvenlik yönetişiminin) gereği olmalıdır. Aksi halde kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette hizmetler sunması beklenen özel güvenlikten umulan faydanın sağlanması güçleşebilir. Bu bağlamda iş birliği temelinde iç güvenlik yönetişiminin özel güvenliğin kamu güvenliğine beklenen katkısı için ön koşul olduğu ifade edilebilir. Ancak mevcut olan özel güvenlik algısını olumlulaştırmadan iç güvenlikte bu iki güvenlik birimi özelinde başarı sağlanması mümkün olmayabilir.

² Bu amaçla sürdürülen çalışmalar vardır. Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı tarafından 25 Mart 2019’da önce İstanbul’da, müteakiben diğer bazı illerde faaliyete geçirilmiş olan “Genel Kolluk – Özel Güvenlik İş Birliği ve Entegrasyon Projesi (KAAN)” iç güvenlik yönetişimi bağlamında işe koşulmuş olan bir projedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı, 2021. Gerek bu çalışmada gerekse başka çalışmalarda, bu metinde savunulduğu ve önerildiği üzere, özel güvenlikten bir “özel kolluk” olarak söz edilmesi özel güvenlik sayesinde üretilen faydanın artırılmasına katkılar sunabilir. Örneğin KAAN EGM Mobil Uygulaması, özel güvenliğin bir “özel kolluk” olarak ilân edilmesi halinde, daha fazla fayda sunabilir.

³ Bu konuda Şahin ve Ateş’in (2020) yönetişim araçları nedeniyle oluşabilecek olan devletsiz kamu yönetimi anlayışının Türk kamu yönetimine uygunluğunu tartıştıkları çalışma incelenebilir.

2. KOLLUK ANLAYIŞI VE ÖZEL GÜVENLİK ALGISI

İlgili mevzuatta kolluk yapılıması konusunda mevcut olan ikili sınıflandırmaya (kolluğun “genel kolluk” ve “özel kolluk” biçiminde sınıflandırılmış olmasına) rağmen özel güvenliğin bir “özel kolluk” birimi olup olmadığı konusunda süregiden temkinli yaklaşımların ya da reddiyelerin olası üç nedeninden söz edilebilir. Temkinli yaklaşımlar ya da reddiyeler şiddet kullanma hakkının sadece devletin sahip olduğu bir hak olması nedeniyle sadece kamu görevlilerinin kolluk olarak adlandırılabilmesine, kâr amacı güden kişi ya da kuruluşlara kamu güvenliğini sağlama yetkisi ve görevi verilebilse de onların hukukî anlamda kolluk olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin değerlendirmelere dayanmaktadır.

Şiddet Kullanma Tekeli Sorunu

Weber’in (2014: 459) çok bilinen söyleminden yararlanılarak ifade edilecek olursa, ülkesel sınırlar içerisinde kamu güvenliğini sağlamak için sadece devletler tarafından kullanılan şiddet meşrudur. Meşruiyet kaygısı güden devletler gerekli hallerde şiddet araçlarını kullanarak şiddete başvurma hak ve yetkisini başka hiçbir kişi, kurum ya da kuruluşla paylaşmak istemezler. Aksi halde devletler demokrasilerde hukukun üstünlüğünü gözetmemekle, hakların ve özgürlüklerin çiğnenmesine izin vermekle vb. eleştirilebilirler.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti son birkaç on yılda özellikle 5188 sayılı kanunu çıkararak özel güvenliğe izin vermekle tam da bu sebeplerle meşruiyet sorgulamalarının hedefi olmuştur. Devlet, özel hukuk kişileri tarafından güvenlik hizmetleri sunulmasına izin vermiş olmakla, toplumun artık daha çok gözetim altında tutulmasına, hakların ve özgürlüklerin kullanılmasına artık daha çok müdahale edilmesine yol açmış olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Üstelik bu eleştiriler toplumsal yaşamda özel güvenlik görevlisinin sayısı artmaya devam ettikçe kimi gruplar tarafından daha yüksek tonda dile getirilerek sürdürülmektedir.

Oysa Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne yönelik bu eleştirilerde haklılık bulunmamaktadır. Zira özellikle yetkileri incelendiğinde özel güvenliğin Türkiye’de genel kolluk birimlerinin sahip olduğu yetkilere sahip olmadığı açıkça görülebilir. Örneğin özel güvenliğin önleyici amaçla arama, kimlik tespiti yapma, ifade alma, iletişimi dinleme, şüpheli takibi, zorla getirme vb. gibi genel kolluk birimleri tarafından kullanılabilen yetkileri yoktur. Dolayısıyla özel güvenliğin şiddetin kullanılmasının araçlarından biri olduğu veya özel güvenlik hizmetleri sunan güvenlik birimlerinin genel kolluk birimleri gibi yetkiler kullandıkları iddia edilemez. Bazı nedenlerle özel hukuk kişilerine hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde tanınmış olan bazı hakların özel güvenlik görevlileri tarafından kullanılmasına müsaade etmiş olmak ya da kamu güvenliğini ilgilendiren bazı hallerde yakalama ve gözaltına alma konusunda yetki vermiş olmak da özel güvenliğe şiddet araçlarını kullanma yetkisinin verilmiş olduğu anlamında yorumlanamaz. Devlet özel güvenliği sınırlı konularda sınırlı çerçevede yetkilendirmiştir, ancak bu işlem bir yetki devri değildir.

Üstelik Akıncı (2005: 308) tarafından da ifade edildiği üzere, bu yetkilendirme çerçevesinde “teknik ve ekonomik zorunluluklar gereğince bazı kolluk hizmetlerinin özel sektör tarafından yerine getirilmesine izin verilmesi ekonomik yükünü hafifletse de, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin hukukî sorumluluklarında ve yetkilerinde en küçük bir azalmaya da yol açmamıştır”. Ortada sınırlı bir iş birliği vardır ve devlet isterse bu iş birliğini her zaman sonlandırabilir.

“Kamu yararı gereğince kamu düzeninin bozulmasını önlemek” (Özay, 2017: 723) amacına matuf olan özel güvenlik, özel alanlarda güvenliğin “devletin garantisi altında da sağlanabileceğinin” (Yenisey, 2015: 74) kanıtıdır. Ancak Gülcü (2005: 2) tarafından da ifade edildiği üzere Türkiye’de güvenlik piyasasının başrol oyuncusu devlettir ve özel güvenlik sisteminin kamu güvenliği ile ilişkisi devletin egemenlik yetkisine dayanmaktadır. Devlet özel güvenliğin faaliyetlerini kısıtlama ya da sonlandırma gibi her türlü tasarrufta bulunma hak ve yetkisine sahiptir. Bu bağlamda, devletin, şiddet tekelini özel güvenlik hizmetleri sunan özel hukuk kişileriyle paylaştığı iddiası kabul edilebilir bir iddia değildir. Kamu otoritesinin, araştırmacıların ya da genel kolluk mensuplarının bu bağlamdaki iddiaları dikkate alarak özel güvenliği bir özel kolluk olarak görmeme yaklaşımını benimsemeleri ise yersizdir.

Toplumsal yaşamın hızla değiştiği ve yeni ihtiyaçlar ortaya çıkardığı, küreselleşmenin birçok alanda yıpratıcı etkiler oluşturabildiği koşullarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin de en temel insan ihtiyaçlarından biri olan kamu güvenliğini sağlama konusunda muhafazakâr yaklaşımlar içinde kalmaya devam etmesi rasyonel bir yaklaşım olarak değerlendirilemezdi. Bu nedenle özel güvenliğin, bir iç güvenlik stratejisi olarak kullanılmasına devam edilmelidir. Özel güvenlik sayesinde üretilebilecek faydanın, tek meşru şiddet kullanma aygıtının devlet olması gerektiğine dair kaygılar nedeniyle heba edilmemesi elzemdir. Ancak özel güvenliğin iyi yönetilmesi de aynı oranda önemlidir.

Kamu Güvenliği – Kâr İkilemi Sorunu

Özel güvenlik, devletin en temel görevlerinden biri olan güvenliğin sağlanması işinin piyasa aktörlerine verildiği gerekçesiyle öteden beri eleştirilere hedef olabilmektedir. Ticarî amaçlarla kurulmuş olan özel güvenlik şirketlerinin kamu güvenliğini sağlamak ile kâr elde etmek amaçları arasında ikilem yaşayacaklarına, bu ikilemin ise kamu güvenliğinin sağlanmasına olumsuz yönde etki edeceğine ilişkin kaygılar ve değerlendirmeler bu eleştirilerin merkezinde yer alabilmektedir.

Oysa özel güvenlik birimlerinin kamu güvenliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetler icra etmelerinin denetimler gerçekleştirilmesi suretiyle temin edilmesi bu olası sorunun başarıyla yönetilmesini sağlayabilmektedir. Bu durum iç güvenlik hizmetlerinin özel güvenlik özelinde bütünüyle piyasa serbestisine terk edilmediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Nitekim özel hukuk kişilerine ait şirketlere bağlı olarak kamu kurum ve kuruluşlarında güvenlik hizmetlerinde görev yapan güvenlik görevlilerinin, hâsıl olan ihtiyaç nedeniyle, 01.01.2018 tarih ve 30288 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış olan “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına Veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24 Üncü Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar” gereklerince yapılan düzenlemeler sonucunda kamu kurum ve kuruluşlarında sürekli işçi statüsüne geçirilmiş olmaları da, kamu otoritesinin özel güvenlik birimleri üzerindeki bu anlamdaki kontrolünün ve denetiminin en somut örneklerinden biridir.

5188 sayılı kanunun 22. maddesinin üçüncü fıkrası “*Amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü ya da terör örgütlerine aidiyeti, irtibatı ya da iltisakı bulunduğu tespit edilen şirketlerin faaliyet izni iptal edilir. Bu şekilde faaliyet izni iptal edilen şirketlerin kurucu, temsilci ve yöneticileri özel güvenlik alanında faaliyette bulunamazlar.*” hükmünü amirdir. Bu hüküm gereğince, kâr elde etme amacını kamu güvenliğini sağlama amacının önüne geçirdiği tespit edilen özel güvenlik birimlerinin faaliyetlerine son verilebilmesi mümkündür. Nitekim 5188 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 2004 yılından bugüne kadar birçok özel güvenlik şirketi kapatılmıştır. Bu halde ticarî amaçlarla kurulmuş olan özel güvenlik birimlerinin, “özel kolluk” kabul edilmenin sunacağı bir takım avantajlardan yararlanmalarının o birimlerin kamu güvenliğini sağlama amacına odaklanabilmelerini güçleştirebileceğine ilişkin olası kanaatlerin kabul edilebilir nitelikte olmadığı söylenebilir. Çünkü özel güvenlik ancak devletin izin verdiği sınırlar dâhilinde var olabilir. Özel güvenliğin bir özel kolluk olarak kabul edilmesine karşı çıkılmasına imkân verebilen bu olası kaygı ve değerlendirmeler de bu nedenle haklı bir temelden yoksundur.

Özel Güvenlikteki Çoklu Yapılanma Sorunu

Türkiye’de özel güvenlik birimlerinin özel kolluk olarak kabul görmesinin olası engellerinden bir başkası 5188 sayılı kanun hükümlerince sunulan güvenlik hizmetlerindeki üçlü yapı olabilir. Tamamının tek çatı altında toplanmasındaki güçlük veya sadece birinin ya da ikisinin özel kolluk sayılmasının sebep olabileceği bazı sorunlarla yüzleşmekten kaçınma gereği, özel güvenliğin özel kolluk olup olmadığı konusunda olumsuz değerlendirmeler yapılmasına yol açabilmektedir.

Türkiye’de 5188 sayılı kanun hükümleri çerçevesinde güvenlik hizmetlerinde görev yapan özel güvenlik görevlilerinin bir kısmı özel hukuk kişileri tarafından kurulmuş olan ticarî kuruluşlar tarafından özel hukuk kişileri için sunulan güvenlik hizmetlerinde “işçi” statüsünde çalışmaktadır. İçişleri Bakanlığı’ndan faaliyet izni almış olan özel güvenlik şirketlerinin özel hukuk kişilerine ait alışveriş merkezlerinde, fabrikalarda, sağlık kuruluşlarında, eğitim kuruluşlarında, iş merkezlerinde, yerleşim merkezlerinde, çeşitli etkinliklerde vb. ve kişi koruma (yakın koruma) hizmetlerinde sundukları güvenlik hizmetlerinde görev yapan özel güvenlik görevlileri özel güvenlikteki üçlü yapılanmanın bu boyutunda yer almaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu’na tâbi olan bu görevlilerinin işvereni özel hukuk kişileridir.

Özel güvenlik hizmetlerindeki üçlü yapılanmasının ikinci boyutunda kamu kurum ve kuruluşlarında “sürekli işçi” statüsünde “özel güvenlik görevlisi” unvanıyla görev yapan güvenlik görevlileri yer almaktadır. Daha önce işvereni özel hukuk kişileri olan ve özel güvenlik şirketlerinde işçi statüsünde kamu kurum ve kuruluşlarında taşeron olarak hizmet sunarken 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4/D maddesi kapsamına alınan bu güvenlik görevlilerinin işvereni hâlihazırda kamu hukuku tüzel kişileridir. 5188 sayılı kanuna göre güvenlik hizmetleri sunmakla yükümlü olan bu görevliler özlük hakları bakımından 4857 sayılı İş Kanunu’na tâbidir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4/A maddesi kapsamında “Koruma ve Güvenlik Memuru” unvanıyla devlet memuru statüsünde çalışmakta olan, ancak diğerleri gibi 5188 sayılı kanuna göre güvenlik hizmetleri sunan güvenlik görevlileri ise Türkiye’deki özel güvenlik yapılanmasının üçüncü boyutunda bulunmaktadır. Devlet memuru olan bu güvenlik görevlileri 4857 sayılı İş Kanunu’na tâbi değildir.

Görüldüğü üzere, tamamı 5188 sayılı kanun hükümleri gereğince güvenlik hizmetleri sunmakta olsa da, bu güvenlik görevlilerin bir kısmının işvereni özel hukuk kişileri, bir kısmının işvereni ise kamu hukuku tüzel kişileridir. Bu güvenlik görevlilerinin bazıları devlet memuru, bazıları sürekli işçi, bazıları da işçi statüsünde görev yapmaktadır. Bu durum “özel güvenlik” kavramındaki “özel” kelimesi ile uyumsuzluk içermektedir. Çünkü bu kavramdaki “özel” kelimesi, 5188 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği yıllardaki kapsamının da gösterdiği gibi, “özel hukuk kişisini” ifade etmektedir. Zaten 5188 sayılı kanun, özünde, özel hukuk kişileri tarafından güvenlik hizmetleri sunulmasına izin vermek için yapılmış bir kanundur. Ancak zaman içerisinde ihtiyaçlar gereğince oluşan özel güvenlikteki mevcut çoklu yapılanma, bu özün değişmesine sebep olmuştur.

Bu çalışmanın amacı açısından değerlendirildiğinde, özel güvenlikteki bu çoklu yapılanmadaki statü çeşitliliğinin yapılanmadaki hangi güvenlik görevlilerinin “özel kolluk” sayılabileceği konusunda karar vermeyi güçleştirmiş olabileceği ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle özel güvenlik görevlilerinin statü farklılığı, özel güvenliğin bir kolluk olup olmadığı konusunda kesin hüküm verilmesini ya da yargıda bulunulmasını güçleştirmekte olabilir. Ancak özel güvenlikteki bu çoklu yapılanmayı sona erdirebilecek nitelikteki bir yasal düzenleme neticesinde, özel güvenliğin bir özel kolluk olmadığına ilişkin yaklaşımlarda yasal bir dayanak olmadığı anlaşılacaktır. Bu konu “Özel Güvenlik Bir ‘Özel Kolluk’ mudur?” başlığı altında biraz daha ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

3. ÖZEL GÜVENLİK BİR “ÖZEL KOLLUK” MUDUR?

Kolluk konusu ile ilgili olan kişilerin kolluk kavramına ilişkin anlayışları ve özel güvenliğe ilişkin algıları özel güvenliğin bir özel kolluk olup olmadığının tespit edilmesine katkıda bulunan sonuçlar içermektedir. Yine de, bu sonuçları da içerecek şekilde bu soruya önemli görülen beş değerlendirmeye olumlu yanıt verilebilir.

Birinci değerlendirme 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu ile Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nde kolluk için “genel kolluk” ve “özel kolluk” olmak üzere ikili sınıflandırma yapılmış olmasıdır. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda da kolluktan sadece “genel kolluk” ve “özel kolluk” kavramları kullanılarak söz edilmektedir. Bu sınıflandırma özel güvenliğin bir özel kolluk olduğuna ilişkin en somut kanıtlardan birini sağlamaktadır. Çünkü bu mevzuatlarda özel kolluk birimlerinden hiçbirinin adının anılmaması, özel kanunlarına göre kurulmuş olan ve bu kanunların verdiği yetkileri kullanarak kamu güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunan bütün güvenlik birimlerine eşdeğer anlam yüklediğinin göstergesidir. Bu bağlamda 5188 sayılı kanun hükümleri çerçevesinde özel hukuk kişilerine güvenlik hizmetleri sunan özel güvenlik şirketleriyle, kurum ve kuruluşlar bünyesindeki özel güvenlik birimlerinin ve bu şirketlerle birimlerde görev yapan güvenlik personelinin özel kolluk personeli olduğu açıktır.

Ancak burada bir itiraz ile karşılaşılabilir. Çoklu bir yapılanmanın bulunduğu özel güvenlik hizmetlerindeki bütün güvenlik personelinin özel kolluk personeli, işvereni özel hukuk kişileri olan personelin bağlı bulunduğu özel güvenlik şirketlerini ise özel kolluk birimi olarak kabul etmek nasıl mümkün olacaktır? Hukukî metinlerde kolluk ile ilgili yapılmış olan ikili sınıflandırmaya, kamu otoritesinin kamu güvenliğini sağlamak için yetkilendirmiş olduğu kişilerin özel hukuk kişileri olmasını gerekçe göstererek istisna üretilemez. Bu nedenle, yetkilendirilmiş olan kişi özel hukuk gerçek kişisi de olsa tüzel kişisi de olsa, bu kişiler ya da birimler kolluk personeli ya da birimidir. Zira kolluk olarak kabul edilmeyecek niteliğe ve kimliğe sahip olan kişi ya da birimler için 5188 sayılı kanunda öngörülmüş olan cezaların uygulanması mümkün olamaz. Nitekim 5188 sayılı kanunun 23.maddesine göre özel güvenlik görevlisi göreviyle bağlantılı olarak işleyebileceği suçlardan dolayı “kamu görevlisi olarak” cezalandırılabilen iken, özel güvenlik görevlisine karşı görevi dolayısıyla suç işleyenler de “kamu görevlisine karşı” suç işlemiş gibi cezalandırılabilir. Buna göre, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette hizmetler sunan ve bazı hallerde haklarında “kamu görevlisi” sıfatıyla hukukî işlemler tesis edilebilen 5188 sayılı kanuna tâbi özel güvenlik görevlileri işçi, sürekli işçi ve devlet memuru olarak çeşitlenen statülerine rağmen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde iç güvenliğin sağlanmasında görev yapan özel kolluk personelidir.⁴ Kısaca 5188 sayılı kanun kapsamında görev yapan tüm güvenlik görevlileri, statülerine ve işverenin kimliğine bakılmaksızın, “özel kolluk”tur.

İkinci değerlendirme, ilkiyle ilişkili olarak, “özel güvenlik” kavramındaki “özel” kelimesinin, kanun yapıcı tarafından tanımlanmış olan “özel kolluk” kavramındaki “özel” kelimesi ile uyumsuzluk içermemesine dairdir.

⁴ Yine de 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun hükümlerince sunulan güvenlik hizmetlerindeki her statüdeki güvenlik görevlisine “özel kolluk personeli” denilemeyeceği iddia edilir ve işvereni özel hukuk kişileri olan güvenlik görevlileri diğerlerinden ayrıştırılırsa, bu görevlileri statüleri temelinde de ayrıştıran yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Çünkü kamu kurumlarında devlet memuru statüsünde ve sürekli işçi statüsünde görev yapan güvenlik görevlilerini “özel kolluk personeli” olarak kabul edip, aynı yetkileri kullanan ve aynı yaptırımlara maruz kalabilecek olan güvenlik görevlilerini kolluk personeli olarak kabul etmemek kanuna ve hukuka aykırıdır. Bu düzenleme özel güvenliğe dair olumsuz toplumsal algıların toptancı bir yaklaşımla 5188 sayılı kanuna tâbi olan tüm güvenlik görevlilerine yönetilmesinin önüne geçecek ve devletin meşruiyetinin özel güvenlik üzerinden tartışılmasının kolaylaşmasına engel olabilecektir.

Özel güvenlikteki mevcut üçlü yapılanma “özel” kelimesinin iki farklı anlamını da karşılayabilecek bir muhtevaya sahiptir. Başka bir deyişle 5188 sayılı kanun çerçevesinde sunulan özel güvenlik hizmetlerindeki “özel” kelimesi sadece “özel hukuk kişileri”ni değil, “özel kolluk” kavramının tanımlandığı ilgili mevzuatta içerildiği şekilde “özellikli alanlarda, özel uzmanlıklarla, özgün güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde sunulan güvenlik hizmetleri”ni de ifade etmektedir. Bu minvalde değerlendirildiğinde, 5188 sayılı kanun gereğince sunulan güvenlik hizmetlerine özel hukuk kişileri tarafından sunulan güvenlik hizmetleri oldukları gerekçesiyle “özel kolluk” denilemeyeceği iddia edilemez. Çünkü kamu kurum ve kuruluşlarında 5188 sayılı kanuna tâbi özel güvenlik görevlileri tarafından sunulan güvenlik hizmetleri, özel hukuk kişileri tarafından sunulduğunda da “özellikli alanlarda, özel uzmanlıklarla, özgün güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde sunulan güvenlik hizmetleri” niteliğini taşımaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde 5188 sayılı kanun çerçevesinde özel hukuk kişileri tarafından sunulan güvenlik hizmetlerinin İngilizcedeki “special” kelimesini karşılayan ve kolluğa ilişkin mevzuattaki “özel kolluk” tanımına özünü veren anlayışı taşıyan güvenlik hizmetleri olduğu çok açık şekilde görülebilir. Çünkü gümrük muhafaza memurları, orman muhafaza memurları, belediye zabıtası vb. gibi özel kolluk birimlerinin kendi sorumluluk sahalarında kendi kanunlarının verdiği yetkiler çerçevesinde görev yaparak özgün güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaları gibi, özel güvenlik görevlileri de kişi, kurum, kuruluş ve etkinliklerde vb. özgün güvenlik ihtiyaçlarını aynı minvalde karşılamaktadırlar.

Üçüncü değerlendirme 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un 1.maddesinde tanımlanmış olduğu üzere özel güvenliğin “kamu güvenliğini tamamlayıcı” mahiyetteki güvenlik hizmetleri olmasının genel kolluk karşısındaki konumunu belirlemesiyle ilgilidir. İlk değerlendirmedeki genel kolluk-özel kolluk bütünlüğü bağlamında incelendiğinde ve kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette olma niteliği dikkate alındığında, özel güvenliğin kamu güvenliği için çalışan genel kolluğa yardımcı olmak için görevlendirilmiş bir özel kolluk olduğu anlaşılmaktadır.

Dördüncü değerlendirme 5188 sayılı kanunla özel güvenlik görevlisine verilmiş olan yetkilerin onu herhangi birinden ayırıp suçla mücadelede aktif bir kamusal aktör haline getirmiş olmasına ilişkindir. Ünsal’ın (2004: 48-50) ifade ettiği üzere 5188 sayılı kanunun 7. maddesinde sayılan yetkilerin kullanılması bakımından özel güvenlik görevlileri herhangi bir kişiden farklıdır. Herhangi bir kişi şartlar oluşsa da hukuk düzeninin kendisine verdiği yetkileri kullanmak zorunda değildir. Kullanmamasından dolayı da kendisine bir yaptırım uygulanmaz. Ancak özel güvenlik görevlilerine 5188 sayılı kanun ile verilen adli yetkiler, şartlar oluştuğunda kullanılmak zorundadır. Aksi takdirde yetkisini kullanmayan özel güvenlik görevlileri kamu görevini kötüye kullanma suçunu işlemiş olabilirler. Şu halde kanun yapıcı özel hukuk kişilerine bağlı olarak çalışan özel güvenlik görevlilerine verdiği yetkilerin kullanılmasını bir kamu görevi olarak nitelmiştir. Bu minvalde değerlendirildiğinde özel güvenlik görevlilerine verilen yetkilerin kamu görevi olarak şartlar ortaya çıktığında kullanılmak zorunda olmasının da, özel güvenlik görevlilerinin yetkilerinin kamu güvenliğine ilişkin olmasının da özel güvenliği bir özel kolluk, özel güvenlik görevlisini ise bir kolluk mensubu yaptığı (Ünsal, 2004: 48-50) ifade edilebilir.

Nihayetinde, beşinci değerlendirme, gerekli hallerde özel güvenlik hizmetleri konusunda kararlar alabilme yetkisine sahip olan üst amirlerin kimliği bağlamında yapılabilir. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda kolluktan sadece “genel kolluk” ve “özel kolluk” kavramlarıyla söz edilmiş olmasının özel güvenliğin bir özel kolluk olduğunun en somut göstergelerinden biri olduğu daha önce ifade edilmişti. Bu nedendir ki 5188 sayılı kanunun 6.maddesi “*Mülki idare amirleri; kamu güvenliğinin gerektirdiği hallerde özel güvenlik izni verilen yerlerde alınan özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve yetersiz bulunduğu takdirde ek önlemler aldirmaya yetkilidir*” biçiminde düzenlenmiştir. 5442 sayılı kanun gereğince mülkî sınırlar içerisindeki tüm genel kolluk ve özel kolluk birim ve teşkilatlarının amiri olan valiler ve kaymakamlar, bu halde özel güvenlik hizmetleri sunan tüm şirket, birim ve personelin de amiridir. Başka bir ifadeyle valileri ve kaymakamları özel güvenlik hizmetleri sunan tüm şirket, birim ve personelin amiri yapan husus 5442 sayılı kanunda genel kolluk haricindeki kolluk birimi olarak özel kolluğun sayılmış olmasıdır. Bu halde özel güvenliğin bir “özel kolluk” olduğu çok açıktır. Hatta Gözler ve Kaplan (2018: 293) 5188 sayılı kanunda özel güvenliğin mülkî idare hizmetleri bağlamındaki amirlerinin valiler ve kaymakamlar olmasının, özel güvenliği bir “özel kolluk” değil, “genel kolluk” sınıfında kabul etmeyi zorunlu kıldığını dahi savunmaktadır.

Özel güvenliğin amiri konusundaki bu değerlendirme mülkî sınırlar içerisindeki genel kolluk amiri bağlamında da yapılabilir. Zira 5188 sayılı kanunun 6.maddesinin 2.fıkrası “*Kamu güvenliğinin sağlanması yönünden 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile vali ve kaymakamlara verilen yetkiler saklıdır. Bu yetkilerin kullanılması durumunda özel güvenlik birimi ve özel güvenlik personeli mülkî idare amirinin ve genel kolluk amirinin emirlerini yerine getirmek zorundadır*” biçiminde düzenlenerek mülkî sınırlar içerisindeki genel kolluk amirini (il ve ilçe emniyet müdürleri ile il ve ilçe jandarma komutanlarını), mülkî idare amirleriyle birlikte, yetkili kılmıştır. Genel kolluk ile özel kolluk arasındaki ilişki dikkate alındığında, güvenlik hizmeti sunduğu alanlarda özel güvenliğin genel kolluk karşısında “özel kolluk” sınıfında yer aldığı, bu kanun maddesi gereğince de söylenebilir.

SONUÇ

İç güvenlik hizmetlerinin yönetim ilkeleri temelinde sunulması toplumsal yaşamda hâlihazırda hızlı değişimler yaşanmasının gereğidir. Toplumsal yaşamda biteviye süren değişimlere ayak uydurup kamu güvenliğini sağlamayı başarabilen devletler kendi toplumları nazarında güvenlik sorunu temelinde meşruiyet sorunu ile yüzleşmeyebilirler. Küreselleşmenin kolaylıkla yıpratıcı etkiler yaratabildiği günümüzde bu gerçekten önemli bir kazanımdır. Ancak bu husustaki “temel mesele”, kamu otoritesinin hedeflenen kamu güvenliğinin en az sayıda ve en az çeşitlilikte güvenlik birimiyle mi, yoksa sektörel uzmanlıklara sahip olan farklı güvenlik birimleriyle mi sağlanabileceği konusundaki yaklaşımdır. Farklı güvenlik birimlerinin sektörel uzmanlıklarını kamu güvenliği için değerli gören anlayış elzem olunca devletler farklı özelliklerde güvenlik birimleri oluşturarak toplumdaki farklı güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar.

Örneğin özel güvenlik bu amaca hizmet etmek üzere işe koşulmuş olan bir iç güvenlik stratejisidir. Yine de “temel mesele” olarak değerlendirilen bu konuda son derece önem arz eden hususlardan biri, görevlendirilmiş olan güvenlik birimlerinin kolluk statüsüne sahip olup olmadıklarına dair kamu otoritesi yaklaşımıdır. Zira kamu otoritesinin özel kanunlarla kurulmuş olan ve özellikli alanlarda uzmanlıklar çerçevesinde özgün güvenlik hizmetleri sunan güvenlik birimlerinin ve güvenlik görevlilerinin tamamını istisnasız biçimde ve resmî olarak “özel kolluk” sınıfında kabul etmesinin iç güvenlik hizmetlerinin daha nitelikli biçimde sunulmasının gereklerinden biri olduğu düşünülmektedir. Aksi yaklaşımların ise iç güvenlik hizmetlerinde sağlanabilecek başarıdan mahrum kalınmasına sebep olabileceği değerlendirilmektedir.

Özel güvenlik, bu bağlamda, kamu otoritesinin resmî olarak “özel kolluk” sınıfında tanınması gerektiğine inanılan bir güvenlik birimidir. Bir “özel kolluk” olan özel güvenliğin bu niteliği kamu otoritesi tarafından 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’da yapılacak değişikliklerle de tescillenmelidir. Başka bir ifadeyle özel güvenlik hizmetini bir özel kolluk faaliyeti, özel güvenlik görevlisini ise bir özel kolluk görevlisi olarak kabul edip resmî olarak tanımanın Türkiye Cumhuriyeti Devleti açısından bazı avantajlar barındırdığı değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde özel güvenliğin bir “özel kolluk” olmadığı konusunda kamu otoritesinin resmî bir yaklaşımı bulunmamaktadır. Bu konudaki değerlendirmeler kimi zaman bireysel olarak kolluk mensupları ya da araştırmacılar tarafından yapılmaktadır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kendisi için siyasal, toplumsal, ekonomik vb. bakımdan önemli değerler taşıyan özel güvenliği kollayıcı bir tutum sergileyerek onun bir özel kolluk olduğunu resmî olarak ilân etmesi elzemdir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti özel güvenliğin bir kolluk türü olmadığını söyleyerek kolluk birimleri arasında tarafgir olmadığını göstermeyi değil, onun bir “özel kolluk birimi” olduğunu açık ve net biçimde ilân ederek sektör paydaşlarını iç güvenlik hizmetlerine daha çok katkıda bulunmaya motive etmeyi tercih etmelidir. Buna kamu otoritesinin de, özel güvenlik sektörünün de ihtiyacı bulunmaktadır.

Özel güvenliğin bir “özel kolluk” olarak kabulü her şeyden önce özel güvenlik görevlileri için motivasyonlar sağlayabilecektir. Bu kabul özel güvenlik üzerindeki olumsuz toplumsal algıların giderilmesini sağlayabilecek ve sektördeki hızlı personel sirkülasyonu sektöre ilişkin algının olumlu yöne evrilmeye başlamasıyla birlikte azalabilecektir. Bunun doğal bir sonucu olarak sektörde daha uzun süreler boyunca görev yapan özel güvenlik görevlileri, artan tecrübeleri nedeniyle daha nitelikli güvenlik hizmetleri sunarak uzmanlaşabileceklerdir. İç güvenlikte yönetişimin başarısı tam da buna bağlıdır. Özel güvenlik görevlileri sektörel temelde uzmanlaşabilirlerse Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin iç güvenlik hizmetlerini daha etkili ve verimli biçimde sunabilmesine önemli katkılar sağlayabilirler. Kamu otoritesinin, kimi durumlarda işvereni özel hukuk kişileri olan özel güvenlik görevlilerinin de bulunduğu gerekçesiyle özel güvenliği bir özel kolluk olarak tanıma konusunda çekinceli yaklaşımlar içine girmesi ise, bu minvalde, kabul edilebilir bir yaklaşım olarak görülemez. Zira devlet özel güvenliğin hâkimidir.

KAYNAKÇA

- 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 12.06.1937 tarih ve 3629 sayılı Resmî Gazete.
- 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, 26.06.2004 tarih ve 25504 sayılı Resmî Gazete.
- 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 18.06.1949 tarih ve 7236 sayılı Resmî Gazete.
- Akıncı, Müslüm (2005). “Özel Güvenlik Kolluğuna İlişkin Denetim ve Yaptırım Düzeni”, Polis Dergisi, (43), s. 301-308.
- Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, 21.01.2017 tarih ve 29995 sayılı Resmî Gazete.
- Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, 17.12.1983 tarih ve 18254 sayılı Resmî Gazete.
- Gözler, Kemal ve Kaplan, Gürsel (2008). İdare Hukukuna Giriş, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Gülcü, Mustafa (2005). “Özel Güvenlik Piyasasının Teşekkülü”, (Editörler: Faik Çelik, Selma Akpınar, Betül Urhan, Gazi Uçkun ve Deniz Dağdeviren), II. Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu Türkiye’de Özel Güvenlik Hizmetlerinin Dünü Bugünü Yarını, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, s. 1-26.
- Özay, İl Han (2017). Günışığında Yönetim, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı (2021). <https://www.egm.gov.tr/ozelguvenlik/kaan>, Erişim Tarihi: 18.05.2021.
- Şahin, Bahadır ve Ateş, Hamza (2020). “Yönetişim ve İçi Boş(altilan) Devlet: Devletsiz Kamu Yönetimine Doğru”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, (75), s. 235-257. DOI: doi.org/10.33630/ausbf.571592.
- Ünsal, Faruk (2004). “Özel Güvenliğin Kolluk Hizmetlerindeki Konumu”, Polis Dergisi, (42), s. 48-51.
- Weber, Max (2014). Sosyoloji Yazıları (Çev. Taha Parla), Deniz Yayınları, İstanbul.
- Yenisey, Feridun (2015). Kolluk Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.